

Justitia Regnorum Fundamentum

Elismerések az ombudsmani hivatal alapításának évfordulóján

I Dr. Székely László, az alapvető jogok biztosa, valamint Szalayné Sándor Erzsébet nemzetiségi és Bándi Gyula jövő nemzedékekért felelős biztoshelyettesek az ombudsmani hivatal megalakulásának évfordulóján, június 29-én adták át a Justitia Regnorum Fundamentum díjat a 2018. évi három kitüntetettnek. Ezt a díjat az ombudsmanok 2007-ben a kiemelkedő emberi helytállás, szakmai tevékenység vagy életút elismerésére alapították és annak adományozzák, aki az alapvető jogok, különösen a gyermekjogok, a veszélyeztetett társadalmi csoportok jogai, a nemzetiségi jogok, illetve a környezetvédelem terén kivételesen magas színvonalú, példaértékű eredményt ért el, vagy jelentősen hozzájárult ilyen eredmény eléréséhez. A díjat az alapvető jogok biztosa saját hatáskörben, a nemzetiségi és a jövő nemzedékek biztoshelyettesének javaslatára ítéli oda.....

Az idei díjazottak:

Dr. Vékás Lajos jogtudós, akadémikus

Vékás Lajos professzor úr a magánjog, különösen a polgári jog, a nemzetközi magánjog és a nemzetközi kereskedelmi kapcsolatok jogának Európa-szerte elismert kutatója, egyben a polgári jog területén kiemelkedő oktatói pályára tekinthet vissza és – remélhetőleg még minél hosszabb ideig – előre.

Gazdag pályafutásából kiemelhető az új Polgári Törvénykönyv (Ptk.) előkészítésében játszott, sokak által ismert, de talán még mindig nem kellően elismert szerepe. A Kodifikációs Főbizottság elnökeként hosszabb időn keresztül szakmai vezetője, irányítója és felelőse volt a törvénymű előkészítésének, meghatározó szerepe volt az új Ptk. elméleti megalapozásában és koncepciójának kidolgozásában. Noha ő maga néha kritikával szemléli azokat a változtatásokat, amelyek a tudományos és szakmai elképzelésekhez képest hol lobbi-érdekek mentén, hol politikai megfontolások alapján, hol pedig az államigazgatási egyeztetések során jelentkező kényszerűségek kapcsán épültek be a szövegbe, a törvénykönyv egészét tekintve mégis teljes joggal lehet erre a munkára büszke.

Ismeretes, hogy Bismarck a törvényeket a kolbászokhoz hasonlította, és óvott attól, hogy elkészültük folyamatáról behatóan érdeklődjünk. Ezért a Ptk. kapcsán csupán annyit érdemes talán rögzíteni, hogy Vékás Lajos kétségtelenül azon személyek egyike, akiknek köszönhetően ebben a kolbászban igen sok a színhús. A Polgári Törvénykönyv demokratikus jogfejlődésünk egyik jelentős állomása, amely az alapvető jogok érvényesülése szempontjából is kiemelkedően fontos jogintézmények védelmét és fejlesztését is szolgálja. Következésképpen a szabad önrendelkezés, a szabad magántulajdon és szabad vállalkozás értékeire és eszményeire épülő, azokat kibontó és részletszabályokban is érvényesítő törvényről van szó. A személyiségi jogok védelme tekintetében a Polgári Törvénykönyvben magas színvonalon egészíti ki az emberi méltóság és az abból levezethető jogok széles körének alkotmányos

védelmét és teszi ezen jogok megsértését magánjogi úton is szankcionálhatóvá. Ugyanakkor a közszereplőkre vonatkozó külön szabályozással a közügyek szabad vitatásának alapvető jogát is szolgálja, elősegíti a véleménynyilvánítás szabadsága és a sajtószabadság érvényesülését. Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlatában önálló alkotmányos jogként elismert szerződési szabadság szempontjából is alapvető jelentőséggel bír, hogy a jogkereső állampolgárok Magyarországon egy dogmatikailag kidolgozott, a legújabb gyakorlati igényekkel és a modern gazdasági-technológiai fejlődés eredményeivel számot vető diszpozitív jogi szabályozásra hagyatkozhatnak ezen jogok gyakorlása során.

A részletszabályok széles köréből az ombudsmani tevékenység szempontjából külön érdemes rámutatni a környezeti károk érvényesítését szolgáló, a környezetszennyező tevékenységhez veszélyes üzemi felelősséget rendelő rendelkezésekre, valamint a közösségeket – így különösen a nemzeti, etnikai, faji és vallási közösségeket – bántó jogsérelmek esetén alkalmazható, az érintett közösség bármely tagja által érvényesíthető szankciókra vonatkozó szabályokra is.

Vékás Lajos eredményeinek, elismeréseinek részletes felsorolására nem, legfeljebb csupán nagyvonalú áttekintésére vállalkozhatunk.

Az állam- és jogtudományok doktora, tudományos kutató, a magyar jogtudomány eredményekben gazdag művelője. Munkái a magyar tudományos közösség elismerése mellett jelentékeny nemzetközi visszhangot is kaptak, és emellett a gyakorlati jogéletben is hatottak. Magánjogi problémák kezelésére irányuló megoldási javaslatok, a szabályokat értelmező megfogalmazásai gyakran a jogalkotásban és a bírói gyakorlatban is közvetlenül megjelentek, így nem egyszer akár szó szerinti átvételre kerültek felsőbb bírósági döntésekben is.

Sok egyéb mellett a régi és az új Polgári Törvénykönyv, valamint a Bécsi Vételi Egyezmény szövegének kommentátora, a szerződési rendszerek fejlődésének áttekintője, a polgári jog szinte minden részterülete mellett a kollíziós jog és a nemzetközi adásvétel témájában is publikált és sokat hivatkozott szerző.

A magyar és nemzetközi tudományos élet fontos résztvevője, tudományos társaságok tagja. 1995-től a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja, 2014-től alelnöke. Számos nemzetközi jogtudományi társaság tagja. Egyetemi tanár, régi szakmai műhelyek munkájának folytatója és fenntartója, intézményalapító. 1984-től az ELTE Állam- és Jogtudományi Kar Polgári Jogi Tanszékének egyetemi tanára, évtizedeken keresztül tanszékvezetője. 1990 és 1993 között az ELTE rektora, több alkalommal rektorhelyettese. 1992 és 1997 között a Collegium Budapest alapító rektora. 1986 és 1987 között a heidelbergi egyetem vendégprofesszora, számos külföldi egyetem tiszteletbeli doktora. Tankönyvíró, a magyar öröklési jog általánosan használt és elismert tankönyvének szerzője, legújabban a szerződési jog általános részét áttekintő egyetemi tankönyv megalkotója. 1979-től aktív választottbíró a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara – illetve annak jogelődje – mellett szervezett Állandó Választottbírószágon.

Számos kitüntetés és díj birtokosa. A teljesség igénye nélkül említendő, hogy 2000-ben a Magyar Köztársasági Érdemrend Középkeresztje, 2008-ban a Magyar Köztársasági Érdemrend Középkeresztje a csillaggal kitüntetésekben részesült. Akadémiai Díjas és Széchenyi-díjas kutató; mestertanár; a Deák Ferenc-díj, a Szent-Györgyi Albert-díj, a Szilárd Leó-díj és a Prima Díj kitüntetettje. Részesült továbbá az igazságügyi miniszter, a Kúria, a Magyar Ügyvédi Kamara és az ELTE által alapított különböző elismerésekben is.

Dr. Vékás Lajos *Justitia Regnorum Fundamentum* díjjal történő kitüntetésével az alapvető jogok biztosa azt ismeri el, hogy a szakjogágak művelése során kifejtett, joggal kiemelkedőnek nevezhető pályafutás egyben alapvető jogaink tényleges érvényesülését is szolgálja, elősegíti az Alaptörvényben is elismert alkotmányos értékek és államcélok megvalósulását. Az alapvető jogok védelme ugyanis nem valamiféle hermetikusan elzárt szabályrendszer keretében történik, eredményesen csak a jogrendszer egészének megfelelő működése mellett, demokratikus, az egyén autonómiájára és méltóságára érzékeny jogi környezetben valósulhat meg.

Mayer Éva újságíró, szerkesztő

Mayer Éva bátaszéki magyarországi német család gyermekeként született. Büszkén vállalt nemzeti-ségi származása és a közösségéért való folyamatos tenni akarás gyermekkorától kezdve meghatározta életét.

Középiskolai tanulmányait a budapesti Eötvös József Gimnázium német nemzetiségi tagozatán végezte. Az iskolában és a kollégiumban sokszínű közösség várt rá, itt ismerte meg későbbi kollégáinak egy részét is. 1962-től jogi tanulmányokat folytatott a Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán, végül azonban az élet az írás, a kommuni-

káció és a nemzetiségi közössége érdekében végzett munka területére vezette.

Újságírói pályája ötvenöt évvel ezelőtt, 19 éves korában vette kezdetét. Az 1957-ben alapított – és azóta is a hazai német média központi elemének számító – *Neue Zeitung* nemzetiségi hetilapnak 1963-ban vált a munkatársává. Közel 28 éven át tudósított az újságban a magyarországi németek hétköznapjairól és ünnepeiről, illetve készített interjúkat kiemelkedő személyiségekkel. Egykori főszerkesztője szerint mindig elhivatottan dolgozott és nagy empátiával közelítette meg a legkülönbözőbb témákat. A Magyar Televízió Pécsi Körzeti Stúdiója által 1978-ban indított, a magyarországi németek heti rendszerességgel megjelenő közéleti televíziós magazinja, az *Unser Bildschirm* számára elsősorban magyarországi német művészekről készített portréfilmeket az 1990-es években.

A *BARÁTSÁG* című folyóiratot Ember Máriával közösen 1994-ben alapította, azzal a céllal, hogy az egyes nemzetiségi közösségek történelmére, hagyományaira és kultúrájára vonatkozó ismeretek közlésével soknemzetiségű hazánkban elősegítsék a különböző népcsoportok közötti megértést, elfogadást. A folyóirat Magyarország egyetlen olyan, évente hat alkalommal megjelenő lapja, amely valamennyi nemzetiség jelentősebb ünnepeiről, rendezvényeiről beszámol, valamint válogatást közöl képzőművészeti és irodalmi alkotásokból, időszerű összművészeti és tudományos teljesítményekről is. Emellett fontos szerepe van a kisebbségpolitikai közélet alakításában is, hiszen a nemzetiségeket érintő állami intézkedésekkel kapcsolatban – különösen a jogszabályok, rendelkezések megjelenése kapcsán – megszólaltat politikusokat, köztisztviselőket és nemzetiségi szakembereket is, ezzel gyakorlati segítséget nyújtva a jogalkalmazók számára is. A folyóirat rendszeresen eljut a magyarországi nemzetiségekhez éppúgy, mint a többségi közösséghez és a határon túli magyarokhoz, hozzájárulva ezzel az Európai Unió inkluzív társadalomépítéssel és interkulturális kompetenciák fejlesztésével kapcsolatos ajánlása megvalósulásához.

A *BARÁTSÁG* folyóirat létezésének huszonnegy éve alatt márkanévvé vált, európai színvonalú nemzetiségi újságnak és alkotóműhelynek tekinthetjük. A szerkesztőség 1995-ben a Nyitott Társadalom Alapítványtól Soknemzetiségű Társadalom díjat, 2003-ban Kisebbségekért díjat nyert.

„Sose felejtsük el, honnan jövünk” – szól Mayer Éva mottója, amelyet eddigi pályafutása során mindig szem előtt tartott: számára a nemzetiségek támogatása és képviselete a legfontosabb és legnemesebb cél. Ennek köszönhető, hogy újságírói tevékenysége mellett egész élete során aktív szerepet vállalt a magyarországi németek közéletében is. 1994 és 2010 között az Újbudai Német Nemzetiségi Önkormányzat képviselője, 1995-től 2010-ig tagja és elnöke volt a Fővárosi Német Önkormányzatnak, valamint szintén 1995-től hét éven át tagja volt a Magyarországi Né-

Díjazottak és díjátadók csoportja

Bajtai László felvétele

metek Országos Önkormányzata Közgyűlésének. Sokrétű tevékenysége során számos rendezvény és egyesület kezdeményezője volt, így alapító tagja a Magyarországi Német Írók és Művészek Szövetségének, valamint elnöke a budapesti Német Óvoda és Iskola Egyesületnek.

Jelenleg a *BARÄTTSÄG* folyóirat főszerkesztője, 2017 óta pedig a *Neue Zeitung* Alapítvány elnöke.

Fáradhatatlan munkájában éppúgy, mint magánéletében mindig támaszkodhatott férjére, *Bajtai* Lászlóra.

Magas színvonalú újságírói, kulturális és a hazai német közösséget segítő munkájáért számos rangos elismerésben részesült. 2011-ben Budapest németiségéért díjat, 2012-ban a Magyar Újságírók Országos Szövetségének Aranytoll életműdíját, 2013-ban Magyarországi Német Médiadíjat vehetett át. 2014-ben a Magyarországi Német Önkormányzatok Napján, gálaműsor keretében tüntették ki a Magyarországi Németiségért Arany Dísztüvel (*Ehrendadel in Gold für das Ungarndeutschtum*), a magyarországi németiség legmagasabb elismerésével.

Az alapvető jogok biztosa és a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét ellátó biztoshelyettes személyes nagyrabecsülésük mellett a *Justitia Regnorum Fundamentum* díjjal Mayer Évának a magyarországi nemzetiségi közösségek, elsősorban pedig a német nemzetiség érdekében végzett több évtizedes munkáját és a nemzetiségi kulturális jogok érvényesülése területén kifejtett kiemelkedő szakmai tevékenységét szeretnék elismerni. Ez a hazai német nemzetiségi újságírás és audiovizuális média elmúlt évtizedeinek elismerése is, amelynek a díjazott számtalan módon része és aktív alkotója is volt, egyúttal mindazoknak a pályatársaknak is szól, akik fáradhatatlanul dolgoztak és munkálkodnak napjainkban is a hazai nemzetiségi közösségek életének bemutatása és a kölcsönös megismerés, valamint elfogadás megteremtése érdekében.

Kerekes Sándor környezetgazdász, egyetemi tanár

Kerekes Sándor professzor úr a magyar kultúrtörténet nagy tanáregyéniségeinek méltó utódja, akiben egyesül tárgyának átfogó és mély ismerete a hallgatóit lebilincselni képes, világos előadókészséggel és az ifjúságot megértő, szívből szerető fiatalos lelkülettel. Diákjai visszajelzésesei önmagukért beszélnek. „Ezek az órák tényleg úgy éreztem, hogy lehet is tanulni valamit.” „Az egyetlen tárgy volt, amire mindig bementem”. „Máshogy gondolkozom egy kicsit a világról, mióta felvettem.” Kerekes Sándor professzor úr tárgya a világ maga: az emberiség és az emberi létezés terét adó bolygónk kapcsolata. A professzor úr az ember „lenni vagy nem lenni” középtávú dilemmáját értelmezi, s próbálja tanítani a túlélés technológiáját egy olyan intézmény falai között, amelynek tudománya, bár szándékolatlanul, de érdemében éppenséggel inkább a „nem lenni” felé hajlamos orientálni ifjú polgárait.

Kerekes Sándor tudományos munkásságának meghatározó jellegzetessége, hogy észszerű, rendszerszerű érveléssel ellenállt és ellenáll mind a közelmúlt, mind a jelen uralkodó gazdaságpolitikai ideológiájának, értékalapú alternatívát kínálva az érdekvezérelt gondolati konstrukciókkal szemben. Kerekes professzor úr szakmai sikerének egyik titka a valósággal ápoltságos viszonya lehet. Az ideologikus alapvetések és vad spekulációk világában a kémia-áruismeret tanári józanságával makacsul a realitások talajába kapaszkodik, tényekre hivatkozva int és érvel. Környezet-gazdaságtani alapvetése egyszerű és lényeglátó: „Az »értékteremtés«, amit a gazdasági rendszer végez, az ökológiai rendszerből nézve hulladéktermelés. Az »értékteremtés« azonban értékvesztéssel, minőségromlással jár a természet szempontjából”.

Kerekes professzor úr iskolafenntartó személyiség; a műhelymunkára nyitott, alázatosan és együtt-

működésre készen épít mások munkásságára. Az a pedagógus, aki tudja, hogy a tanári hivatás létalapja a tanulni tudás, professzor emeritustól a hallgatóig – bárkitől. Barátja, és munkatársa, Kindler József professzor életművének részeseként és továbbgondolójaként is pótolhatatlan szolgálatot tesz a magyar tudományosságának és a fenntartható fejlődés ügyének. Mégpedig ellenszélben, hiszen Kindler professzor is a világ befolyásos tényezői számára elviselhetetlenül világosan fogalmazta meg napjaink sokoldalú – így a környezeti – válságának alap-okát: „A gazdasági globalizáció kiveszi a hatalmat a közjóért felelős kormányok kezéből és egy maroknyi [...] multinacionális és transznacionális vállalat és pénzügyi intézmény kezébe juttatja, melyeket egyetlen kényszerítő erő mozgat: a rövidtávú pénzbeli nyereségre való törekvés”. Kerekes professzor úr konklúziója: „A környezet jó állapotban való megőrzéséhez erős állam szükséges, és a gyenge állam, a be nem avatókozó állam [...] esetében a környezet állapota mint hosszú távú érdek, szükségszerűen háttérbe szorul”.

Kerekes Sándor professzor úr érdeme (és egyben bűne...), hogy a környezet-gazdaságtant ilyen széles összefüggésben vizsgálja és alapozza meg, mégpedig egy jellemzően „piacimádó” közegben, ahol még a legkörülményesebb és legmegalapozottabb érveléssel is igen nehéz szemléleti áttörést elérni. Ő ezért szélesen merít és mélyre ás, a tabudöntögetéstől sem visszariadva gyűjtve össze az alternatív közgazdaságtan(ok) jeleseit érvkésztetést igazának alátámasztására. Például Michael Snydert idézve: „Uralkodó monetáris rendszerünk olyan sajátosságokkal rendelkezik, amelyek a fenntarthatóság koncepciójával összeférhetetlenek. A gazdasági fellendülések és hanyatlások végtelen sora, az emberek rövid távú gondolkodása, a gazdasági növekedési kényszer, a vagyongonkonzentráció, a természeti és a társadalmi tőke alulértékelése, mind a jelenlegi globális pénzügyi rendszer »természetes« következményei. A változtatások tehát mind a társadalmi, mind a környezeti fenntarthatóság szempontjából elengedhetetlenek.”

A holisztikus szemléletet Kerekes professzor úr a kultúra teljességéig tágítja, bátran hivatkozva a sem a közelmúltban, sem ma nem különösebben „trendi” spirituális és erkölcsi értékekre. „Máig érvényes Pál apostol Rómaiakhoz írt levelének bölcsessége: »Hiszen nem azt teszem, amit akarok: a jót, hanem azt cselekszem, amit nem akarok: a rosszat«. Az emberiség mintha ebben a csapdában vergődne. A sok jó szándék ellenére a Földön nőnek a különbségek a gazdagok és a szegények között, ma többen éheznek, mint valaha, és az elidegenedés soha nem látott méreteket öltött. [...] Mindezen problémák közös gyökere minden bizonnyal az emberi kapzsiság és önzés, vagyis az erkölcsi értékrend nélküli világ »létezési kísérlete«.”

Hivatkozik kevésbé divatos bölcselőkre: „A kulturális intézmények védőernyőjétől megfosztva az

emberek belepusztulnának a társadalmi elhagyatottságba: meghalnának a heveny társadalmi felfordulás áldozataiként, erkölcstelenség, perverzció, bűn, éhhalál következtében. A természet elemeire hullana szét, a környezet, a táj szeméttelpekké válnának, a folyók elszennyeződnének” (Polányi Károly). Professzor úr pesszimista realizmussal rámutat: „a fogalmazás pontos, csak a feltételes mód indokolatlan, hiszen a világ nagyobbik része megfelekezett a figyelmeztető gondolatokról és kipróbálta, hogy milyen az élet a kulturális védőernyő nélkül. Csak azért, hogy saját szemével láthassa, hogy a világ valóban nem bírja ki a több mint hét és negyed milliárd ember »féktelen étvágya« által okozott környezetterhelést. De a kemény tények és a gyakorlati tapasztalatok ellenére a XXI. század elején már nem hiszünk a szemünknek sem, és egyre csak megyünk tovább a járhatatlan úton.”

Kerekes professzor úr megoldási javaslatai a diagnózisához hasonlóan észszerűen radikálisak, mivel tudja, hogy a „business as usual” szemlélete a semmi felé vezet. „Meg kell változtatni a jólétről, a kényelemről, a fogyasztásról, a termelésről és szinte mindenről, amit megszoktunk, az elképzeléseinket, elvárásainkat. Alig marad valami, amit úgy csinálhatunk, mint ahogy eddig megszoktuk.” „A versenyt inkább lassítani kellene, több együttműködés... van szükségünk és időre ahhoz, hogy mindaz, amit az emberi lelemény felfedez, valóban az emberiség javát szolgálja.” „Az együttműködő, az egymásra utaltságot elismerő növekedési, energia-, vagy mezőgazdasági stratégia a diverzitást helyezné előtérbe. Változatos tulajdonviszonyok, vállalatméret és változatos energiamix, a tájadedtségekhez illeszkedő tájhasználat, széles faj- és fajtaválaszték, multifunkcionális intézményhálózat jellemeznék ezt a régi-új közbeszédet, ha lenne ilyen közbeszéd.” „Az nem ártana a Földnek, ha minden egy kicsit drágább lenne – talán jobban megfontolnánk, hogy miből és mennyit fogyasztunk. A szeretetből kellene többet fogyasztanunk, boldogabbak lehetnénk és csökkenne az ökológiai lábnyomunk, ezáltal fenntarthatóbbá válna a világ.”

Professzor úr bátran és gyakran lelép katedrájáról, hogy azok előtt is érveljen, akiknek (talán) hatalmukban áll lépéseket tenni az elengedhetetlen változtatások érdekében. Szimpóziumok közkedvelt előadójaként, sok más funkció mellett az Országos Környezetvédelmi Tanács tudományos oldalának kulcsszereplőjeként és elnökeként próbál(t) és időnként reménytelen módon képes hatni politikusok, bürokraták és ipari vezetők gondolkodására. E téren régóta küzdőtársunk, törekvéseink közösek, s azokban támogatjuk egymást. Egy hullámhosszon vagyunk, sokat tanultunk tőle. Ez az elismerés köszönet a több évtizedes közös munkáért is, köszönet mindazért, amit Kerekes professzor úr a jövő nemzedékek érdekében pályafutása során tett.